ՔՍԱՆԵՒՈՒԹԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 2440 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 3 — ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — Ն. Տ. — 15 — ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — 1879

ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պօլսոյ համ. 10 մեճ.
» » Գաւառաց » 2 Լիրա
Վեցամս. » Կ. Պօլսոյ » 5 մեճ.
» » Գաւառաց » 1 Լիրա
Օտար երկիրներու » 50 Ֆր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ. է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ:
Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժ.

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս վնացած լրագրոց հանրուծախքը խմբագրութեան վրայ է,
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր — Տնօրէնին պէտք ուղղուի, Գալաթիա Ստամպօլ Ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան, Մասիսի գրասեն. ե. ևս:
[illegible] չվճարուած նամակ [illegible]:
[illegible] յօդուած, ետ [illegible]:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Անգլիոյ մէջ խորհրդարանին փակուած միջոցին առեւնախօսութիւնք կը լինին թէ՛ ընդդիմադիր կողմէն և թէ՛ նախարարական դասէն: Այս խօսքի մրցումն Անգլիացւոց սովորութիւն դարձած է. ջերմ յարձակումներ և պաշտպանութիւններ տեղի կունենան, որք շատ անգամ յօդս կը ցնդին և քանի մ՚օր վերջը կը մոռցուին: Սըր Հարքօրթ յիշել տուաւ Լորտ Սալիսպըրիի այն շրջաբերականն, որով Այյթեփանոսի դաշնագիրը քննադատելով Պեսարապիոյ՝ և Պաթումի Ռուսիոյ տրուելուն դէմ կը բողոքէր, մինչդեռ քանի մ՚օր վերջը Շուվալով կոմսին հետ կնքուած համաձայնութեան զօրութեամբ այս երկու կէտերն 'ի բաց թողուցած և արտաքին գործոց նախարարն հակառութեան մէջ ինկաւ: Սըր Հարքօրթ քննադատեց նաև Արեւելեան Րումէլիի կազմութիւնն՝ որ անկերպարան վիճակի մէջ է, և Պալքաններուն սահմանը, զոր Բ. Դուռը չէ կրցած տակաւին ձեռք բերել, թէև Լորտ Պիքոնսֆիլտ վեհաժողովէն դարձած ժամանակ պարծեր էր թէ վտակը Պալքանաց սահմանովն ապահովեր է. Կիպրոսն և Անկլօ-Օսմանեան դաշնադրութիւնն, ըսաւ, որով փոքր Ասիա պիտի վերականգնանէր, և Անգլիա Եւրոպական քաղաքակրթութիւն պիտի մոցնէր Տիգրիսի և Եփրատայ հովիտները, ծաղու առարկայ եղած են, և այդ երկիրներուն մէջ տակաւին նախկին անբարեկարգ վիճակը կը տիրէ, նոյն իսկ Անգլիական կառավարութեան մօտերս ըրած յայտարարութեանց համեմատ, որով իւր անկարողութիւնը կը խոստովանէր. վերջապէս Սըր Հարքօրթ այս արդիւնքը ցուցնելով հետևցուց թէ ահա այս է զոր ոմանք Արեւելեան խնդրոյն լուծումը կ՚անուանեն:

Ներքին գործոց նախարար Պ. Քրօս այս քննադատութեանց պատասխանեց ուրիշ առեւնախօսութեամբ մը, ուր ընդհանուր վիճակին վրայ խօսելով ըսաւ թէ՝ ամեն տէրութիւնք մօտերս գոհացուցիչ ապահովութիւններ տուած են. թէ Արեւելեան խնդրոյն մէջ Անգլիա մեծամեծ շահեր ունի և կը փափաքի որ Օսմանեան կայսրութիւնը կանգուն մնայ, բայց դառնապէս գանգատեցաւ Թուրքիոյ վարչութեան մէջ գտնուած ծանր ղեղծումներէն: Յետոյ Պ. Քրօս ամբաստանեց զՌուսիա իբր տակաւին Արեւելից խնդիրն յուզող տարր մը, և ծանոյց թէ այս խնդիրը տակաւին գոհացուցիչ շրջանի մը հասած չէ և միշտ իւր լուծման կ՚սպասէ: Ուրեմն, ըստ Անգլիական նախարարին խոստովանութեան, Արեւելեան խնդիրը միշտ բաց կը մնայ. սակայն ի՞նչ է արդեօք այն "գոհացուցիչ շրջանն" և "լուծումն" որոց վրայ խօսեցաւ Պ. Քրօս, այս գաղտնիք մ՚է զոր առեւնաբանը չէ հաճեր բացատրել, գո՛նէ հեռագրական քաղուածին նայելով:

Անգլիա առ այժմ Արեւելեան խնդրոյն մէջ զգուշաւոր դիրք մը բռնած է, և Լորտ Պիքոնսֆիլտ խորին լռութիւն կը պահէ: Զուլուի պատերազմն և Աֆղանստանայ գործը բաւական զբաղմունք հանած էին, և վայրկենական անյաջողութիւն մը քննադատներու նոր ասպարէզ բացած էր: Բայց Զուլուի պատերազմն յաջողութեամբ վերջացած կը համարուի, և Աֆղանստանայ նոր արշաւանքն ալ կարելի է քանի մ՚օրէն 'ի գլուխ կ՚ելնէ: Ռօպէրթս զօրավարըն արդէն Քեապիլ մտած է, և մինչև ցարդ Աֆղաններէն 110 թընդանօթ առաւ. ապստամբները Պալա-Հիսարի մէջ պաշարուած էին, ուր իրենց արժանաւոր պատիժը պիտի առնուն: Այս քաջերն, որք նաւուպ խանի դէմ դանդատած են եղեր թէ կռավուրներու հետ բարեկամութիւն կ՚ընէ և դաշնադրութիւն կը կնքէ, թէ իրենք կարող էին երկիրը պաշտպանել՝ եթէ պատերազմին ճակատը դրկուէին, մինչև ցարդ չկրցին զօրեղ դիմադրութիւն մ՚ընել Անգլիական զօրաց: Երբ այս գործն ալ վերջանայ, Անգլիական խորհրդարանը նորէն պիտի բացուի, և Լորտ Պիքոնսֆիլտ կրնայ այն ժամանակ պարզերես համբաստութիւն մ՚ընել Զուլուի և Աֆղանստանայ արշաւանաց վրայ:

. • .

Օտար լրագրերէ առնելով ծանուցինք թէ Աֆղանստանայ Էմիրն Հայ թարգմանիչ մ՚ունի եղեր՝ Անգլիական թերթերն իրեն թարգմանելու համար: Այսպիսի պաշտօններու վրայ չ՚եմք կրնար իբր Հայ թերթ խնդակցիլ, և երբ կը լսենք որ Հայ մը Պիրմանիոյ կամ Աֆղանստանայ մէջ թարգմանի պաշտօն կը վարէ, աւելի ցաւակցելու արժանի կը համարիմք, քանզի Հայ երիտասարդութիւնը մտային կարողութիւն մը կորսուած կը լինի անապագայ և անկայուն ասպարէզներու մէջ: Այսուհետև պարտք կը համարիմք մեր երիտասարդութիւնը միմիայն ազգային զարգացման և յառաջդիմութեան աշխատելու յորդորել, քանզի հոն է ճշմարիտ և ապահով ապագայն, և անով միայն պիտի դադարի Հայն Եւրոպիոյ աչքին առջև տեսակ մը Պօհեմիացի համարուելէ:

ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱ
(Թայմզի յօդուածին [illegible])

" Օրինակի աղագաւ, ձեռք առնումք դատական ատեաններուն բարենորոգման գործը: Այդ Մէհքէմէներուն, ինչպէս կը կոչուին, բոլոր անդամներն ալ զօշաքաղ են, և զայս կը հաստատեն թէ՛ Անգլիական հիւպատոսաց տեղեկագիրք և թէ՛ Հալէպի Քննիչ խորհուրդն*, որ խոստովանած է այս վիճակը: Բայց մինչև իսկ ամենալաւ դիտաւորութիւններ ունենալով հանդերձ՝ Դուռը պարզապէս վարչական գրչի հարուածով մը չկրնար այդ ընդհանուր զօշաքաղութիւնն արգիլել: Մէհքէմէները կազմող անձինք դրեթէ միշտ անբաւական թոշակ կընդունին և յաճախ ոչինչ կ՚ընդունին: Իրենց ծառայութեանց համար ձեռք բերած միակ առոյդ վարձատրութիւն կաշառքն է, զոր դատ ունենալով իրենց առջև ելնող անձերէն կառնուն: Այսպէս դատական ատեանները կ՚ապականին և ընդհանուր անկարգութիւն մը կը՚ծ կըսի: Եթէ արդի Մէհքէմէներուն անդամոց ճանբայ տալով անոնց տեղ անուանելու համար բարձր հանգամանաց տէր և արդարակորով անձինք գտնել կարելի լինէր, տարակուսելի է որ Դուռն անոնց յարմար թոշակներ տալու և այսպէս զանոնք կաշառակրծութեան փորձութենէն ազատ պահելու համար պէտք եղած դրամը կարենայ գտնել: Բայց Հալէպի խորհրդին՝ ամեն անգամ պաշտօնատարաց կաշառակրծութեան խնդիրը իւր առջև եկած ժամանակ պան մը չկրնալովընել յուսահատութիւն յայտնելուն նկատմամբ Այնթապի նամակին տուած տխուր տեղեկութիւնք խիստ քիչ յոյս կը թողուն որ ընդհանուր զօշաքաղութենէն զերծ բաւական թուով պարկեշտ մարդիկ մնացած լինին այդ Մէհքէմէներուն տեղըն անցնելու համար:

"Այսօր միակ դարմանը՝ մեր Ասիական հիւպատոսաց մի քանիին առաջարկած միջոցը կրնայ լինել, որուն ակնարկութիւն մ՚ըրած է նաև Հալէպի խորհրդին տեղեկագիրն: Այն է Մէհքէմէներն առաւել կամ նուազ անդական փաշայից հսկողութեան ներքև դնել, սա յուսով որ գէթ այս միջոցով կարելի լինի երաշխաւորութիւն մը գտնել չափազանց զօշաքաղութեան դէմ:

Աւելի դիւրին է արդարակորով և կարող փաշա մը գտնել՝ քան Մէհքէմէները մաքրել, և տարակոյս չկայ թէ Թուրքիոյ մէջ բազում փաշայք կան, որոց վրայ վստահութիւն կրնայ դրուիլ իրական և ազդու բարենորոգումներ կատարելու՝ եթէ միայն պէտք եղած իշխանութիւններն ունենան: Այդ իշխանութիւնք անգամ մը տրուելէ ետև դիւրաւ կրնան այժ գտնել Եւրոպական հիւպատոսաց օժանդակութեամբ, որք իրենց կառավարութեանց ազդեցութեամբն ու իշխանութեամբ զինեալ են: Հանրածանօթ իրողութիւն մ՚է որ Ասիական Թուրքիոյ ամենալաւ կերպիւ կառավարեալ և ամենէն զարգացեալ մասերն անոնք են, ուր՝ ինչպէս Պէյրութի և Երուսաղէմի գաւառաց և ընդհանուր կերպիւ Պաղեստինի մէջ, օտար ազդեցութիւնն ամենէն ուղղակի կերպիւ կզգացուի: Անկարելի է անմիջապէս բժշկել այնպիսի հիւանդութիւններ, որք դարաւոր անըզդայութեան և յոռի վարչութեան պատճառաւ արմատացած են. բայց վերջապէս սկզբնաւորութիւն մը կըրնայ լինիլ, և ահա այս ուղղութեան մէջ է որ, լաւագոյն հեղինակութեանց խօսքին նայելով, այդ սկզբնաւորութիւնը կրնայ լինիլ յաջողութեան մեծ յուսով:

"Երեսփոխանաց ժողովին մէջ Թուրքիոյ բարենորոգմանց վրայ վերջին անգամ վիճաբանութիւն եղած ժամանակ (երբեմն Արեւելեան Րումէլիի Եւրոպական յանձնաժողովին Անգլիական առաջին պատուիրակ) Սըր Հէնրի Տրըմմօնտ Ուօլֆի կողմանէ Դրամ տրուած կարևոր բայց բարեկամական ազդարարութեան վրայ ո՛րչափ սնդեմք քիչ է: Նա ըսաւ թէ տարակեդրոնացման կատարեալ դրութենէ մը զատ ոչինչ կրնայ փրկել զԹուրքիա: Զօշաքաղութիւնն, որուն ճարակ եղած են գաւառք, Կ. Պոլսոյ մէջ իւր դադաթնակէտն հասած է, և գաւառաց բարւոքման յոյս չի կրնար լինիլ քանի որ դլխաւոր և ամենամեծ յանցաւորը նոյն իսկ մայրաքաղաքն է:

«Ինչպէս արդէն քանի մ՚անգամ ըսինք, մեք ուրիշ բան չեմք կրնար ընել՝ բայց եթէ կրկնել թէ քանի որ Դուռն անհոգ կենայ, իրական բան մը լինելիք չունի: Կրնայ տեղեկագրերի վրայ տեղեկագրեր ընդունիլ, որոց ամենն ալ՝ ինչպէս որ Այնթապի նամակագիրն Հալէպի խորհրդին (կամ յանձնաժողովին) համար կըսէ, կրնայ հմտութեամբ և դեղեցիկ ոճով խմբագրուած լինիլ. բայց թէև առանց ամենն ալ նոյն բանը կըսեն, ամենն ալ իրական արդիւնքէ զուրկ կը թուին:

«Բնականաբար անօգուտ կը լինի Թուրք կառավարութեան դրամական դժուարութիւնները ծածկել. Բաւական քննականութեամբ դրամի պէտք կայ՝ գո՛նէ տեղական պաշտօնատարաց յարմար և կանոնաւոր թոշակ վճարելու համար, որպէս զի իրենց

* Աւելորդ է ըսել թէ Թայմզին Քննիչ խորհուրդ կամ ժողով կոչած մարմինն՝ Հալէպի Բարենորոգմանց Յանձնաժողովն է:

մինչև ցարդ ենթակայ եղած կաշառակերութեան փորձութիւններէն զերծ մնան, և դիւրին չէ տեսնել թէ պէտք եղած դրամներն ո՛ր կողմէ պիտի գան : Բայց վերջապէս գոհացուցիչ է տեսնել որ այս կարևոր և գլխաւոր խնդիրը Սուլթանին և իւր նախարարաց ուշադրութիւնը կը գրաւէ լրջօրէն : Սուլթանը խոստացեր է բարեկամ տէրութեանց՝ անձամբ հսկել Թուրքիոյ մէջ գործադրուելիք գանձային բարենորոգմանց, և ծանուցեր է նախարարաց թէ իւր տէրութեան վարկը փրկելու որոշում ըրած է : Որոշումն ինքնին գոհացուցիչ է, և կրնամք յուսալ որ ժամանակին անցնելէ ետև չէ արդուած : Տարակոյս չկայ թէ Թուրքիոյ զօրութեան ու բարգաւաճման աղբիւրները տակաւին մեծ են՝ եթէ ուղղութեամբ մատակարարին և բաւական հեռատեսութեամբ ընդարձակին : Քիչ ժամանակ առաջ մեր Կ. Պոլսոյ թղթակիցը Թուրքական ելևմտից վիճակը նկարագրող տխուր տեղեկութիւններ ղրկեց մեզ։» Եւրոպական ուրիշ երկրի մը մէջ, կ՚ըսէր, իբրաց այսպիսի վիճակ մը շուտով սարսափելի աղէտ կը պատճառէր։ Բայց հնարքներու և անակնկալ դէպքերու երկիրն եղող Թուրքիոյ մէջ տակաւին պատճառ կայ յուսալու թէ երբոր գործերը վերջին ծայր դէչութեան հասնին, յուսահատական՝ բայց ոչ բոլորովին անօգուտ՝ ջանք մը կրնայ լինել անոնց դարման տանելու : Թերևս չափազանց է յուսալ որ թէ՛ մայրաքաղաքին մէջ և թէ գաւառները Թուրքական զօշաքաղութիւնն և յոռի վարչութիւնն ի մօտոյ վերջ պիտի գտնեն. բայց ըստոյգ է որ երբ սոցա առաջքն առնուի, Թուրքիոյ վերածնութիւնն անյոյս նկատելու ոչ ևս պէտք կը մնայ :»

Թէպէտ այս յօդուածն ո՛րչափ զգուշաւոր և ճարտար ոճով մ՚ալ գրուած լինի, և իւր ծանր դիտողութիւնքն ո՛րչափ փափուկ բացատրութեամբ ալ յայտնուած լինին, բուն միտքն ըմբռնել դիւրին է : — Անգլիոյ այս նախարարական թերթը Փոքր-Ասիոյ կառավարչաց աւելի ընդարձակ իշխանութիւններ տալու հարկը կը բացատրէ՝ այն թէութեամբ որ կառավարչաց ընտրութեան մասնաւոր խնամք տարուի, և Սըր Հէնրի Տրըմմօնտ Ուօլֆի վերջին բանախօսութիւններն յիշելով, զորս Մասիսի մէջ արդէն հրատարակած եմք, Թուրքիոյ մէջ վարչական տարակեդրոնացման դրութիւնն ի գործ դնել կ՚առաջարկէ : Աւելորդ է այս տնօրէնութեանց կարևորութիւնը բացատրել. բայց կը մնայ տեսնել թէ՛ առաւել կամ նուազ բարենորոգմանց դար համարուած արդի ժամանակին մէջ՝ այդ տնօրէնութիւնք ե՛րբ, ի՛նչպէս և մինչև ո՛ր աստիճան 'ի գործ կըդրուին Թուրքիոյ թէ Եւրոպական և թէ Ասիական այն գաւառաց մէջ, որք Պէրլինի վեհաժողովին մէջ վարչական մասնաւոր ձև մ՚ստանալու բաղդը չեն ունեցած, և որոց բարենորոգումն Եւրոպա Բ. Դրան յանձնած է՝ յուսալով որ իւր վստահութիւնը չարաչար չըգործածուիր :

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 15 Հոկտ.

Սիմլայէն քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ռօպէրթս զօրավարը Կիրակի օրը Պալա-Հիսարի միջնաբերդը դրաւած և 110 թնդանօթ ձեռք անցուցած է։

Կը հաւաստեն թէ Պ. Ռիքըրս Ուիլսըն ի մօտոյ Եգիպտոս պիտի երթայ :

Լոնտրա 11 Հոկտ.

Սթէնտըրտ Լրագրին Բեդրպուրկէն քաշուած հեռագիր մը Ռուսական բանակին Թուրքմէններուն վերաբերեալ լուրը սուտ կը հանէ :

Փարիզ 3 Հոկտ.

Նախարարաց խորհուրդը միաձայնութեամբ մերժեց Հասարակապետի դատապարտելոց համար՝ փոխանակ մասնակի՝ ընդհանուր ներում շնորհելու առաջարկը :

Լոնտրա 14 Հոկտ.

Կը հաւաստեն թէ կառավարութիւնը խորհրդարանն յարտաքոյ կարգի նիստ չգումարել որոշած է :

(Անգլիոյ թագուհւոյն երկրորդ որդւոյն կինն և Ռուսիոյ կայսեր դուստր) Էտինպուրկի դքսուհին՝ մանչ զաւակ մը ծնաւ : Նորածին իշխանն և մայրը կատարեալ առողջութեան մէջ են :

Բեդրպուրկ 15 Հոկտ.

Կը հաւաստեն թէ ներքին գործոց նախարար Պ. Վօլուէֆ՝ Կորչաքօֆ իշխանին պիտի յաջորդէ արտաքին գործոց փոխ-նախարարի պաշտօնով :

Լոնտրա 14 Հոկտ.

Օսմ. Քօնս.		11 9/16
Փոխ.	1865	14 1/4
»	1869	13 1/2
»	1871	55 3/4
»	1872	21 3/4
»	1873	12 5/8
»	Եգիպտ.	76 5/8
Անգլ. Քօնս.		97 11/16

Փարիզ 14 Հոկտ.

Օսմ. Քօնս.			11,52 1/2
Գաղղ. Քօնս.	3 0/0		83,40
» »	»	Նոր	85,37 1/2
» »	5 0/0		118,42 1/2

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկուան Սթամպուլ լրագրոյ մէջ հետևեալը կը կարդամք.

«Սըր Հ. Լէյըրտ հինգշաբթի օրը մասնաւոր կերպիւ վեհ. Սուլթանին պիտի ներկայանայ, և Միտհատ փաշային Սուրիա հասնելէն ի վեր կատարած բարենորոգմանց նկատմամբ ընդհանուր գաղափար մը պիտի տայ. միանգամայն իւր ուղևորութեան ժամանակ տեղական իշխանութեանց և ժողովրդոց կողմանէ գտած համակրական ընդունելութեան համար շնորհակալութիւն պիտի յայտնէ Ն. Վեհափառութեան : Անգլիոյ դեսպանն այս տեսակցութեան միջոցին ոչ թէ բոլոր Թուրքիոյ համար բարենորոգմանց ընդհանուր ծրագիր մը, ինչպէս որ լրագիրք ոմանք երէկ ծանուցին, այլ Փոքր-Ասիոյ վերակազմութեան ծրագիր մը պիտի ներկայէ Սուլթանին՝ ըստ այն պարտաւորութեանց, զորս Անգլիա Պէրլինի վեհաժողովին մէջ յանձն առած էր :»

—

Վիէննայէն Հոկտ. 14 թուով Վագըլթի քաշուած Բիւթէրի հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Աւստրիոյ, Գերմանիոյ և Օսմանեան տէրութեանց միջև դաշնակցութիւն մը կնքուելու զրոյցները սուտ կը հանուին :

—

Կայսերական գանձուն վերջին և նախորդ տնօրէնները դատաստանի քաշուեցան գանձէն եղած գողութեանցվրայ բացատրութիւն տալու համար :

—

Լոնտրայէն Հոկտ. 14 թուով եկած Բիւթէրի հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Անգլիա Աֆղանիստանայ դահուն թեկնածուաց բազմութիւնն և արդի Էմիր Եագուպ խանը բոլոր Աֆղանաց հաճելի ընելու դժուարութիւնը տեսնելով, որոշեր է Աֆղանիստանն ալ Զուլուստանայ պէս քանի մը մասի բաժնելով, մէկ մէկ տեղական իշխաններ դնել անոնց վրայ, և զանոնք իւր հովանաւորութեան ներքև առնուլ :

—

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ 5րդ զօրաբանակին (ի Դամասկոս) խել մը թնդանօթ և վառօդ պիտի ղրկուի ի մօտոյ :

—

Մօնիթէօր կը ծանուցանէ թէ նախորդ Սուլթան Մուրատ էֆէնտին ծանր կերպիւ հիւանդ է :

—

Մարաշէն սեպտ. 24 թուով Մօնիթէօրի գրուած նամակ մը Զէյթունի գործին վրայ խօսելով՝ յոյս կը յայտնէ թէ քանի որ Բ. Դուռն հաշտական տրամադրութիւններ կը ցուցնէ, Սալիհ փաշան և Նուրեան էֆէնտին չհարկադրիր Զէյթունի վերաբերեալ ամեն կարևոր միջոցներու գործադրութեան համար կեդրոնական կառավարութեան դիմել, ապա թէ ոչ, կըսէ, Զէյթունի դժբաղդ խնդիրը վերջ գտնելիք չունի, և ցաւով կը յիշէ թէ կայսերական կառավարութեան կողմանէ Զէյթունցի բանտարկելոց շնորհուելիք ներողութիւնն ինչ ինչ սեղմանց ենթակայ եղած է։ Քօմիսէրք այս ներողութեան խնդրով կզբաղին, զոր կարգադրելէ յետոյ Զէյթուն պիտի երթան, և այդ գաւառին ապագայ վարչութեան վերաբերեալ բոլոր խնդրոց նկատմամբ վերջնական որոշում մը պիտի տան :

—

Մայրաքաղաքիս Թուրքական և Եւրոպական լրագիրք քանի մ՚օրէ ի վեր այլ և այլ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն Նիքօլա Հաճճար անուն անձի մը վրայ, զոր Մօնիթէօր երէկ «Հայազգի» կ՚անուանէր, և որ, ստոյգ տեղեկութեանց նայելով Սուրիացի մ՚է * : Այս անձն Ապտ-իւլ-Ազիզի ժամանակ կայսերական պալատան մէջ պաշտօն վարած է եղեր և վերջապէս Պիւյիւք-Տէրէ կը բնակէր : Անցեալ շաբթու գիշեր մը քանի մը ոստիկաններ այս մարդն անկողնէն հանել տալով կը ձերբակալեն, և ըստ ոմանց ի Պէշիկթաշ և ըստ այլոց Սպարապետի Դուռը կը բանտարկուի։ Այլ և այլ զրոյցներ կան Պ. Նիքօլա Հաճճարի յանցանքին մասին. ըստ ոմանց՝ արբեալ վիճակի՛ մէջ անպատշաճ խօսքեր ըրեր է բարձրաստիճան անձի մը վրայ. ըստ այլոց՝ Քարայանօրուլըյի գործին մէջ մաս ունի եղեր. բայց թէ և բոլոր այս գործը գաղտնութեան քողով ծածկուած է, ընդհանրապէս կըսուի թէ ծանր ամբաստանութեամբ մը ձերբակալուած է, և մինչև իսկ զինուորական ատեանին առջև պիտի դատուի եղեր : Կըսուի նաև թէ Պ. Նիքօլա Հաճճար մինակ չէ ձերբակալուած, այլ նոյն գիշերը Ցոյն մ՚ալ ձերբակալուեր է, որ նոյնպէս Ապտ-իւլ-Ազիզի պալատան մէջ պաշտօն ունէր. մինչև անգամ զրոյց կայ թէ ձերբակալելոց թիւը 20–30ի կը հասնի : Թէ և շաբաթէ մ՚ի վեր այս «կըսուի» ներուն զրոյցները վերջ չեն գտած և օր ըստ օրէ խորհրդաւոր կերպարանք մը կ՚առնուն, ներելի է յուսալ թէ ճշմարտութիւնն ի մօտոյ երևան կելնէ։

—

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՕՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		12,20
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12,24
կէս օրին		12,22
Բանքի երկաթուղի	Ֆր.	42
Թղթադրամ	մր.	780
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 22
Հինգնոց	»	18 20
Մէճիտիէ		18
Պղինձ	»	520

* Հաճճար Արաբերէն բառ մ՚է և քարագործ (թաշճը) կը նշանակէ :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. Պատրիարքն անցեալ շաբթու ազդու թագրիր մ՚ուղղած էր Բ. Դրան գաւառաց կալուածական խնդրոյն վրայ :

Ն. Սրբազնութիւնն այս շաբթու ալ Սեբաստիոյ կուսակալ վսեմ. Ապտին փաշային ուրոյն գիր մը գրելով յիշեալ խնդրոյն նկատմամբ Ն. Վսեմութեան խորին ուշադրութիւնն հրաւիրած և վերայիշեալ Թագրիրին մէկ պատճէնն ալ ներփակելով անոր ղրկած է :

Կալուածական կամ հողային խնդիրը հարստահարութեանց առաջին կէտը լինելով իրաւամբ խորին ուշադրութեան արժանի է, առանց որոյ չեմք կարծեր որ Հայաստանի հարըստահարեալ գաւառաց մէջ հիմնական բարենորոգմունք գործադրին :

Ն. Սրբազնութիւնը Գանկալի ծանուցեալ խնդրոյն նկատմամբ ալ Թագրիր գրած լինելով, Բ. Դուռն այս անգամ այն տեղացի Տ. Կարապետ քահանայն՝ որ այն խնդրոյն պատճառաւ երկար տարիներէ 'ի վեր մայրաքաղաքս կը դեգերի, հրամանագիր մը տալ որոշեր է :

Երանի թէ այն հրամանագիրն յաջող արդիւնք մ՚արտադրէ :

—

Կ. Պոլիս 1/13 1879

. . . Տէր.

Կաղաչեմ որ հետևեալ երկտողս բարեհաճիք ձեր արդարասէր լրագրոյն մի անկիւնը հրատարակել.

Ձեր շաբաթ օրուան 29 սեպտ. թերթին մէջ Պէշիկթաշի Մատթէոս անուն քահանային նկատմամբ դըրածնիդ կարդալով, կը փութամ 'ի հաստատութիւն ձեր գրուածին նորա անբարոյական գործերէն մին ալ յառաջ բերել : Պէշիկթաշի մէջ Շագիկ անուամբ այրի կին մը, որ Ենինմահալլէ Մարիամ անուն աղջնոջ մը տունը կը բնակէր, և որ այդ Մատթէոս անուն քահանայն խոստովանահայր ունի եղեր, յանկարծ հիւանդանալով անկողին կիյնայ : Տէր Մատթէոսն այս լսելուն պէս՝ կերթայ Շագիկ խաթունը բոլոր դոյքերով Մարիամի տունէն հանելով շիտակ իւր տունը կը տանի, անշուշտ խեղճ կինը յաճախ խոստովանցնելու նպատակաւ . . . : Ետև երկու աւուրց կինը կը մեռնի և Տէր Մատթէոսն հանգուցելոյն բոլոր դոյքերը կը գրաւէ՝ իւր [illegible] և իւր ստորագրութեամբ [illegible] կտակի մը զօրութեամբ : Ետև քանի մ՚աւուրց Շագիկի ժառանգորդներն երևան կելլեն և Տէր Մատթէոսէն հանգուցելոյն դոյքերը կը պահանջեն, որ 300 ոսկիէ աւելի կը կարծուի, նոյն իսկ երէց կնոջ (Տէր Մատթէոսին) խոստովանութեամբ։ Ժառանգորդք Թաղական խորհրդոյ կը դիմեն ազերսագրով, բայց մեծագոյն մասին բացակայութեան պատճառաւ իրենց իրաւունքը չեն կրնար ձեռք բերել և այսպէս այդ բարեխիղճ քահանայն իւր յերիւրած սուտ կտակին զօրութեամբ հանգուցելոյն դոյքը գրաւած և արդէն մեծ մասն ալ անյայտ ըրած է : Մնամք . . .

[illegible]

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

1879 սեպտ. 17 Տրապիզոն

Պատուական Խմբագրապետ Տէր,

Հաճեցէք սոյն ազգային ցաւալի դէպքը Ձեր ազնիւ թերթին մէջ հիւրընկալելով հրատարակել ի մեծ ցաւ սրտի ազգասիրաց և յուրախութիւն ազգատեաց։

1879 սեպտ. 9 մինչեւ Նոյեմբեր ի Ս. եկեղեցւոյ առաւօտեան ժամերգութիւնք սկսեր էի ի մատուռներում. և կէս ժամուն քանի մի տէրտէրներով, և աչս Հասունեան կուսակցութեան կառավ խումբ մը քահանայից, Սահակ Զարիֆեան և մոլեգին Տէր Յովհաննէս Մարգուանցի բուռն և աչեղ զօրութեամբ և սպառնալեօք վրաս յարձակեցան իբրև թէ հենդանւոյն առ ի լափել գիս և բռնանալ, և կը հրամայէին ինձի որ դուրս ելլամ, և եկեղեցին իրենց յանձնեմ, որն որ արքայական մեծ և զօրաւոր հրավարտակաւ արդէն սուացեր էինք առաջնորդարանաւ, գիրքօք և ամենայն կալուածներով, մերժելով անոնց բուռն զօրութիւնը ցոյց տուինք արքունի հրամանագիրը որ մեր ձեռքը իբր պատուար պիտի սեպուէր և ապաստարան. և ուզեցինք տեսնալ անոնց նոր արքունական հրամանագիրը թուրայով մերինին վրայ ու հնազանդինք ըսինք. պատասխան չկայ, զի լաւ գիտէինք թէ չունին, և Բ. Դռնէն քանիցս անգամ ուզեցին չառին անոնց հրամանագիր . . . դարձեալ սաստկի յարձակումն մեր վրայ. երկու ազգային և աչխոյժ երիտասարդներ միայն իմ հետս, և ամենքին թողին և փախան, որք սակին միչտ պանծանօք համարեալքն ազգայինք. «թէ ընդ քեզ պատրաստ եմք ի բանտ ի մահ» որք և գնացին մտանեցին գիս չասունեանց ասելով: Աչս ժամ ընդունելի ժամ օգտակար առ ի գրաւել զեկեղեցի, զի վարդապետն սաւանձինն եկեղեցին է: Պատուական Տէր, տեսայ յայնժամ դժոխային կրկէս և վրէժխնդրութեամբ մահուան եկած հասած հրացայտ Կայէնը Քրիստոսեան դաչտին մէջ մեր վրայ ու սոսկալի սուր կը չողայնէ մեր պատուական կենաց վճար տալու և յաղթանակ կանգնելու աչխարհի ի յաւերժական կորուստ ազգասիրաց և յուրախութիւն ազգատեաց ուրացելոց: Այսպիսեաց համար էր որ Քրիստոս ըսաւ, «այն իսկ են փարձ նոցա»: Կախարդութիւն ազգի ազգի բանգի զօրութեամբ քաչել քաչկռտել մահուան անարգանօք և նախատանօք, արհամարհանօք, և անասելի հայհոյութեամբ ու ոճրագործութեամբ, ներկայ էր Ս. Հաղորդութիւնը, բայց այս անօրէն ազգատեաց մարդիկներուն համար Քրիստոս չկայր անտեղ, վասն զի հին նոր Աստուածեղէն օրէնքները դադարեցան, Ս. կանոնները հուրի դատեցան, ոչ բնական լոյսը և ոչ գրաւորական օրէնքը այլ ևս կը զօրէին, ուստի իրաւամբ ջախջախեց երբեմն օրինաց դատախազները Մովսէս, և 'խուր սաստկի մաչեց տապանակները: Սակայն Բրօբականտային աչակերտները անօրինել են յայսմ, որ համարձակութեամբ և յանդգնութեամբ կըսեն թէ թէ «նոքա զբնական և գրաւորական օրէնս իւրեանց կարեն անօրինել ըստ հաճոյս: Աչա նոցա Աստուածեղէն անիրաւ վարդապետութիւն: Եւ այսպէս Ս. եկեղեցւոյ մէջ սրբազան խորհուրդներուն առջին որ Քրիստոս անմահ ողջակէզը կը մատչի նոցա քահանայից միջնորդութեամբ, և անարգ յանցաւոր կը սեպուին որ Աստուծոյ պաշտօնեայները կը բանտարկեն յանիրաւի, թող զան հիմայ ան Աստուածաբան մատենագիրները տեսնան իրենց իմաստակ գրեանց խայտառակութիւնը: Եւ աչա դարձեալ սաստկի և դժոխային յարձակումն Նազութեանին վրայ. Հասունեանք անխիղճ և անխղճմտանք իբրև ամեն մէկը սոսկալի տապարաւոր դահիճ արձանացեալ ի վերայ իմ եթէ կորէին անդէն և անդ վճարէին գիս և ի կենաց. բայց կենաց և մահու տէր, տէր օգնէր մեզ մանաւոր ողորմութեամբ իւրով. արհամարհեալ զամենի ալիս լեռնացեալ դողանացն միով հարուածք մերժեաց զգունդն. «տուն իմ տուն աղօթից կոչեսցի և դուք արարիք զդա այրս աւազակաց»: Այսպիսեաց համար էր որ երբեմն Քրիստոս ըսաւ, և խարազանաւ մերժեց զանոնք Աստուծոյ տաճարէն. ո՛վ մոլի կընէ, օրէնքն ալ մեր կեանքն է կըսեն, հին և նոր կանոնները ալ, և թէ օրէնքն ի ձեռս առաջնորդաց են, ո՛վ ալեկոծս. Աստուծոյ տաճարը սոսկալի ձայներէն, աղաղակներէն և հայհոյալից ժանգահար բերաններէն երերեալ տատանէր, երկնաւորք և երկրաւորք սոսկային, բայց սա ազգատեաց Հասունեանց խումբը չդադարեցաւ իր անիրաւ պահանջը յառաջ տանելէն. դուրս ել կըսեն եկեղեցիէն դարձեալ, վրայ կը յարձակին և մահուան սպառնալիք կը կարդան, թէ որ չես հնազանդիր կըսեն՝ զքեզ բռնութեամբ և խայտառակութեամբ ի յաւերժ կոկիծ և ի մեծ նախատինս անձինդ. և ազգի իբրև զզէչ կարկանեմք զքեզ արտաքս, և ո՞վ է քում տապաստան . . . : Պատասխանի տամ Նազութեանս. «Այս ինչ յայտնի լիցի ձեզ ո՛վ դուք Հայոց աչխարհին և ընդնիկ մայրական լեզուին ներքին թչնամիք ազգատեացք, միայն իմ արևնալից գիտակս ասկէ պիտի ելլայ, և հարկաւ այսօր Ս. Տաճարիս յատակը պիտի լուացուի արեամբս, և սրբութեան տեղին ձեզի պիտի յանձնուի, ուրիչ միջոց չկայ ուստաւորութեանդ լրման և կատարածի, միակ թչնամիք մարդկութեան և ազգի, ձեզ անհնարին է որ զլուխ խոնարհեցունեմ. թող զայ իչխանութիւնն ինձ հրամայէ, սա արքայական հրովարտակաւս զօրութեան կը հպատակիմ նորա հրամանաց, սակայն ձեզ ոչ հնազանդիմ . . . և ըստ բանին զՊօղոս ճանաչեմ և զՅիսուս գիտեմ, բայց դուք ո՛վ էք, ես զձեզ չճանաչեմ, ուստի՛ էք, և ո՛վ առաքեաց զձեզ, գնացէ՛ք ասացէ՛ք տեարց ձերոց թէ նա զձեզ չճանաչէ եւ եւ:

Եւ այսպէս պատուական խմբագրապետ, կրկին յարձակումն 'ի վերայ մեր, կրկին մահուան սպառնալիք, երկնային և երկրաւոր արհաւիրք և նչանք երկնից, բայց անզօր և արհամարհելի յաչս արեաց Հայոց աչխարհին, և իբրև բզզանք մեղուաց. ամէն իրի անգամ մի ևս սոսկալի չարժմամբ և ամենայն զօրութեամբ առ 'ի աչարեկ առնել գնաս դուչեցի մեծու ձայնիւ առ իչխանութիւնն որ արտաքոյ եկեղեցւոյ. «էլ թիչին աալմ էօլտիւրիւյօրլար» բազում անգամ կրկնելով զսա. և աչս սկսան ապչել թչնամիք զնուասա որ լսեմ. սաստիկ վախցան իչխանութենէն որ ներս կուգայ գիրենք դուրս կը վռնտէ. ու կըսէի թչնամեաց ընդ միչտ, որ ձեզ երբէք լսելիք չունիմ. միայն իչխանութեան կը հպատակիմ . . . : Եւ աչա Հասունեանք և քահանայք սկսանին կեղծաւորութեամբ և սիրողարար խօսիլ հետս. ջուր բերել տալ 'ի ծարաւոս և ծառայել վասն վախճանին, զի զոսս իմ երկայնեալ և զթիկունս իմ ոսկին տալով ձեռքս զըլխուս վրայ իբր մատաւոր մահուան արծաթ բարձրաձայն հառաչելով դուչեցի սասկալի եղանակաւ. «Հօքիւմ եա՝ հէօքիւմէթ կէլսին, անճագ օնա թէսլիմ օլուրում, գըրմըզը քանըմ աէօքիւլճէք Ալլահ վէ միլլէթ աչկընա պու կիւն վէ միլլէթ տիւչմանլարընա թէսլիմ օլմայաճազըմ . . . :

Եւ դանէն կելլամ Աւագ խորանին առաջ կերթամ, կուգան և թչնամիք հետս, և սակաւ մի յետ թչնամութեան ձայնը, ու սկսան գիս 'ի տունս իւրեանց հրաւիրել, և մանաւոր տուն պատրաստեցինք հրամանոցդ համար հրամայէ. Պատասխան կուտամ «իւղ մեղաւորի մի՛ օծցէ զգլուխ իմ»: Ես, տաճի, չունիմ կարօտութիւն այնիւ, ազգասէր, հիւրասէր, օտարասէր բարերարաց: Եւ աչա՛ Հասունեան հազարապետ բանին Մարմարեան և Հասունեան Պօղոս եպիսկոպոսը երկու պատգամաւոր քահանայ կը խօսէ նուաստիս ըսելով. «Գերապայծառը բարև ունի թո՛ղ գայ ընծի հնազանդի կըսէ:» Պատասխանեցի. «ո՛վ է Մարմարեանը որ ես իրեն պիտի հնազանդիմ. միթէ իմ Աստուածս և Կաթողիկոս է որ ես իրեն հնազանդութեան պարտաւոր տամ, գնացէք ըսէք իրեն որ ես չեմ ճանչնար զինքն: Եւ զընացին պատգամաւորքն կորակոր. և հարիւրապետը ներս կոչելով ըսի իրեն. «Կիթ սին պաչէյէ սէօյլէ, պէն Հասունիսթլէրին սէօզիւ իլէ քիլիսէյէն տըչարը չըգմայաճազըմ, պիլիւրին քի պու կիւն քանըմը թէօքէճէյիմ. հէօքիւմէթ պանա սէօյլէսին. չու պու Փէրմանը ալ չըգ արըմ. կիդ հապէրինի կէթիր. և Հարիւրապետը կուգայ ըսելով. Պին պաչընըն սէլամը վար վէ էյի աչտի:

Եւ արքունի դպրապետը, եկեղեցին եկեր ամենայն հոգևորական սպասներն կը գրէր, ու դաները բաց եկեղեցւոյ. դուրս ելլալ հարկաւորեցաւ, բայց կասկածելի կերևնար դարձն կրկին յեկեղեցին 'ի խարդախութենէ Հասունեանց, սակայն հարկադրեալ և եկեղեցւոյ մեծարանակ կղպանքը և մեծաչատտր բանալին քովս երր կը դանուի, մոլեգին և մոլեռանդն տէր Յովհաննէս քահանայ և խումբ մը որիկայ մարդիկներ վրաս յարձակելով կուզէին բռնութեամբ բանալիները ձեռքէս յափչտակել, զըպարտութեամբ համարելով թէ տարձանակ է որ իրենք կըսեն, պատմուճանս պատառ փըզիկ փըզիկ եղաւ մեծ վտանգներէն ազատելու համար միայն կղպանքը տուի և բանալին քովս մնաց . . . :

Վերարկուս, գլխարկս և ձեռաց գաւազանս եկեղեցիէն բերել տալով հազարապետը և հարիւրապետը առջևս խառնելով դուչեցի բազմամբոխ ժողովրդեանն որ յամենայն ազգաց անթիւ և անհամար ի փողոցի. «Ահաւասիկ արքունի սա հրովարտակաւս որ իրաւունս ունէի 'ի վերայ ամենեցուն և եկամտիցն զրկեալ եղանիմ իչխանութեան ձեռամբ սատի: Հասունեանք որք մանաւոր չունին հրամանագիր առ 'ի սեպհականել, գիարդ և իցէ եղանակաւ տէր լինին յանիրաւի 'ի ժառանգութիւնս իմ մաեալ. դարձեալ լսեցէ՛ք ժողովուրդք, ես Հայոց ազգային իրաւանց համար զուր կը հալածիմ 'ի թչնամեաց»: «Արչ» ըսի ու վերջիչեալ պաչտօնէիւք մէկ ազգայնոյ մը տուն գնացինք, և մինչև այն առեն Հասունեանք պատերէն անցնելով առաջնորդարանը եւ գրաւ առեր էին. ուստի հազարապետը խրկեցի որ պախեալ երեք սենեակներս արքունի կնքով կնքէ. և երկու սենեակներս բաց կը տեսնայ: Աչա՛ Հասունեանց չնաչխարհիկ աչխարհաքարոզ հաւատարմութեան և ազնիւ բարոյից և հաւատարիմ ծառայութեանց գեղեցիկ արդասիք մը, պատուական տէր. և 11 ներկայ ամսոյս իչխանութեան ձեռամբ կարասիքներս բերել տուի Լուսաւորչական համայնի Հայոց մեր հարազատ եղբարց առաջնորդարանը Գեր. և Սրբազան տէր Մատթէոս Նազարեանց վարդապետին և Արքեպիսկոպոսին Տրապիզոնի՝ գթութեան սիրալիր հիւրընկալութեամբ և պատուով, որ արդարև առաւել քան զիմ արժանաւորութիւն մեծարեալ կը պատուէ ու կը մխիթարէ զիմ վչտացեալ սիրտ. Տէրը հատուցանէ զինքն 'ի պարծանս ազգին, որ իմ ազգայինք հեռացեալ մեկուսացեալ յանիրաւի թողեալ գիս անմխիթար և անայցելու 'ի մասին հիւրընկալութեան: Եւ Մարմարեանք սաստկութեամբ պալատը երթալուն և իչխանութեան զուրցելուն որ սիրով և յարգանօք եկեղեցին առին, իչխանութեանը և բոլոր հիւպատոսաց քաղաքիս և քրիստոնեայ ազգաց առաջնորդ. Արքեպիսկոպոսաց բողոքագիր տըւի Հասունեանց չարագործութեանցը և անիրաւութեանցը դէմ, որ բոլոր աչխարհ լսէ Բրօբագանդային Աստուածային վարդապետութեան հոգին ու ապչի, թէ բուն Քրիստոսի երկնաւոր վարդապետին քարոզութի՞ւն է, «որ ըստ» իմ վարդապետութիւն չէ յայսմ աչխարհէ»:

Խ. Ծ. Պօղոս Վրդպտ Նազութեան
Առաջնորդ Կաթողիկէ Հայոց
Տրապիզոնի

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մէմալիքի էճնէպիյէտէ վէֆաթ խաէն թէպասյի տէվլէթի Ալիյէնին վէրէսէսինէ այիտ օլուպ, միւտէէթը մէտխուտէյն պէրու քիթապէթ սանտըզընտա մահֆուզ պուլունան մէպալիղ էսհասը թարաֆընտան արանմայուպ, հալի խուզրէ գալմըչ օլմադընա վէ պունլար մէյանընտա մէմալիքը էճնէպիյէտէն մէմալիքը Օսմանիէտէ պուլունան պազը թէպաանըն սալթանաթը Սէնիյէ հէսապընա կէօնտէրիլմիչ մէպալիղ տախի օլուպ, քիմսէ պունը իտա ... հայէ մէզքիւր վէրէսէէ հըֆզ իթէ մէք մէսուլիյէթինի տէրիւհտէ խասէ մէյէճէկինէ պինաէն իչպու թարաֆըն իթիպարէն պէթը մահա դատար մէպալիղը մէզքիւրէնին աշաղըտա օլունտուղու Թարաֆընտան սուրէթը քէաֆիյէտէ տէլալիլ վէ պէյանէսի իբրազ իլէ ասըլ օլունմալըը սուրէթտէ խանէթէն մէհաճիրէյն դովլէտինտէ իթա օլունաճաղը իլան օլունուր:

Լիրա
12 Տէրսաատէթտէ տօղմուչ օլտուղը հալտէ Օրտուլան նամ չէհրինտէն կէչէր իքէն պօղուլմուչ օլան Թաճիր Աբրահամ խոթաաֆի մէրրուքէաթը էսմանը օլարագ 26/14 թէշրինի սանի 1870 թարիխի իլէ Բէթրբուրկտան կէօնտէրիլմիչ տիր.

Դաշ. Բալը
15 Թաղաթրօն ճիվարընտա վէֆաթ իթմիչ օլան Եօկի Բանանէօթի նամ քիմէսնէնին մէտրուքեաթը էսհամը օլուպ 26 չուպաթ 1873 թարիխի իլէ Բէթըրպուրկ սէֆարէթի թարաֆընտան կէօնտէրիլմիչ տիր.

80 13 Քէզա » Միխթէսօֆ » ».

37 6 Միւնիր Ահմէտ Պաշը օղլու նամ մէհաճիրին տըրաֆընտա մահսուպէն 5/17 մարտ 1873 թարիխի իլէ Թիֆլիստէն կէօնտէրիլմիչ տիր.

90 113 Թիֆլիստէ վէֆաթ խանէ Բասանքօ Պաթուբա թարաֆընտան պըրաքըլմըշ օլուպ 18/30 թէշրինի էվվէլ 1873 թարիխի իլէ Բէթրբուրկ սէֆարէթը սէնիյէսի մարիֆէթի իլէ կէօնտէրիլմիչ տիր.

33 8 8 Թէշրինի սանի 1872 թարիխինտէ Միխայօվկիտէ իւզան Եօրկիէֆ թարաֆընտան պըրաքըլմըշ օլուպ 30 թէմուզ 1874 թարիխի իլէ Բէթրբուրկտան կէօնտէրիլմիչ տիր.

31 19 Մուչ սանճաղընտա տօղմուչ օլուպ գըլ հալտէ 1872 թարիխինտէ Լիփիստէ վէֆաթ իթմիչ օլան Մարգար Ալաէն թարաֆընտան պըրաքըլմըշ օլուպ 30 թէմուզ 1874 թարիխի իլէ Բէթրբուրկտան կէօնտէրիլմիչ տիր.

25 4 Վանտա մութէվէլլիտ վէ 1873 թարիխինտէ Գամենտալտա Նօսօ Դատէճէգ նահիյէսինտէ վէֆաթ իթմիչ օլան Հաճի Յակոբ Տէր Աւետիս թարաֆընտան պըրաքըլմըշ օլուպ պալէտա տէքի մէպալիղ իլէ կէօնտէրիլմիչ տիր.

80 11 Քանունի էվվէլ 1872 թարիխինտէ Նէվիլի Զէրդասիքտէ վէֆաթ իթմիչ օլան մարանկօզ Նիգօլա Սէրվէրօնըն էչեասը օլուպ 17 Թէշրինի սանի 1874 թարիխի իլէ կէօնտէրիլմիչ տիր

70 3 Թէշրինի սանի 1875 թարիխի իլէ Հաֆըզա Սաարդհէտայըտա Բէթրբուրկտան կէօնտէրիլմիչ տիր:

40 89 10 Նիսան 1875 թարիխի իլէ Վարդան հիտայընտա Բէթրբուրկ սէֆարէթ սէնիյէսինտէն կէօնտէրիլմիչ տիր.

60 10 19 մարտ 1876 թարիխի իլէ Թիֆլիստէ վէֆաթ իթմիչ օլան Անդօան Միքայիլ վէ Ազօբ օղլու Ադամ նամ քիմէսնէլէրին մէրասընտան հասըլ օլան

26 3 Թէպապը տէվլէթի Ալիյէ-
տէն օլուպ Պայազիտտէ
տօղմուշ օլտուղու հալտէ
20 մայիս 1875 թարիխինտէ
Բուսխատա Պէպէսէֆխիի
նամ մահէլլատէ վէֆաթ իթ-
միշ օլան Կարապետ Ղազէ-
րօֆ վէ եախօտ Կարապետ
Ղազարօֆ նամ քիմէսնէնին
էշեալընըն ֆիրուխտի էս-
մանը օլարագ 14 քեանունի
սանի 1879 թարիխի իլէ
Բէթրապուրկ սէֆարէթի սէ-
նիյէսի մարիֆէթի իլէ կէօն-
տէրիլմիշ տիր ·

88 Թարապըլուսշա տօղմուշ օլ-
տուղու հալտէ 1 թէմուզ
1875 թարիխինտէ Բուսխա-
տա Մարսինօլ չէհրինտէ վէ-
ֆաթ իթմիշ օլան Բարան-
տօբլօ Բօլիտրրօնի նամ քի-
մէսնէնին էշեալընըն ֆի-
րուխտի էսմանը օլարագ 8
չուպաթ 1879 թարիխի իլէ
Բէթրապուրկ սէֆարէթի
սէնիյէսի մարիֆէթի իլէ
կէօնտէրիլմիշ տիր ։

———

ՏՕՔԹՈՐ Մ. ՄԱՐՔԻ

Վիէննա մէքթէպինտէ Տիբլօմա
ալմըշ վէ պուննա սէնէլէրտէն պէրու
կէրէք Էվրօբա վէ կէրէք Ասիաթանէ-
տէ քեարը չէօհրէթ իթմիշ օլան
Տօքթէօր Մարքի պու տէֆա Օրթա-
քէօյտէ քէնտի խանէսինտէ հէր կիւն
սաաթ 6ա գատար խասթա գապուլ
իտէճէկի վէ սաաթ 7տէն 9ա գատար
տախի Գալաթատա Սանարգաճըլար
իչինտէ Պաղչէվան օղլու 59 նումէ-
րօլու էճզախանէսինտէ պուլունա-
ճագ տըր , վէ հէր չարշամպա վէ բա-
զար կիւնլէրի տախի Օրթաքէօյտէ Տէ-
րէ իչինտէ Ն. 119 Ռահմեճեան էճզա-
խանէսինտէ սապահտան սաաթ 6 ա
գատար ֆագիր խասթէլէրի մէճճա-
նէն գապուլ իտէճէք տիր ։

Միւմաիլէյհ Տօքթէօր լավուսթա-
լըգ վէ ճէրրահլըգտա մէհարէթի
ֆէվգէլատէ օլուպ , բահիմ իւֆիւ-
նէթի, կէօյիւս վէ տէրի խասթալըք-
լէրի վէ ֆրէնկի վէ պուռնատան գալ-
մա կէօզ գուլագ վէ պուրուն վէ
պօղազտա պուլունան եարէլէրի վէ
վիճուտտա օլան եէլլէրինի նէ գա-
տար էսկի օլսա՝ ազ վագըթ զարֆըն-
տա տէֆ իտէճէկինի, վէ պէլ սօղուգ-
լուղունու տախի էսկի վէ եէնի քէն-
տի իճատ իթմիշ օլտուղու պիր ա-
լաթ իլէ ճն տէֆատա տէֆ իտէճէ-
կինի բաղպէթլու աճալէյէ իլան ի-
տէր ։ 13

———

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

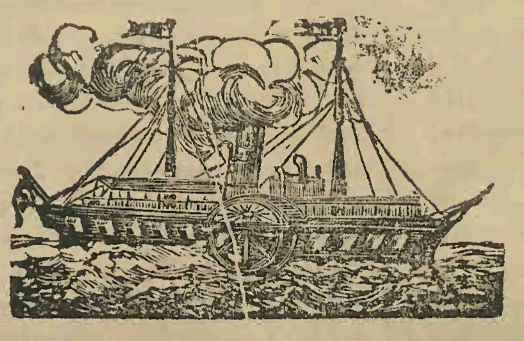

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1879 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթալու եղերք	Թիւ
1	Եէնիմահալլէէն Մէզար. Պէյլէր. Թար. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր Հիսար. Պէպէք ։	32
1 30	Ր Ա Գավագէն Եէնիմահ. Մէզ. Պէյլէր. Թար. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Ր Հիսար. Պէպէք։	33
2 30	Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյլէրպ. Թարապիա, Եէնիք. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար,	33
3 15	Եէնիմահալլէէն Մէզարպ. Պէյլէրպ. Թարապիա, Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Ր. Հիսար. Պէպէք ։ (Բացի ուրբաթէ) ։	17
3 45	Ա. և Ր. Գավագ, Եէնիմ. Մէզար. Պէյլէրպ. Թար. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ ։ (Ուրբ. օրերը քառորդ անցած)	18
4 45	Ա. և Ր. Գավագ Եէնիմահ. Մէզ. Պէյլէրպ. Թար. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր.Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։	32
5 30	Եէնիմահալլէէն Մէզար, Պէյլէրպ. Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ,	2
6 30	Եէնիմ. Պէյլէր. Թար. Պէյքօզ, Եէնիք. Էմիրկ.Գանլըճ. Ր. և Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Արնվ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկունճ. Պէշիկ. Խւսկիւտար ։	5
8 15	Ա. Ր. և Գավագէն Եէնիմահ. Մէզար. Պէյլէր. Թարապիա, Պէյքօզ, Եէնիք. Էմիրկէն, Պօյաճ, Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։	28
10	Մէզարպուրնուէն Պէյլէրպ. Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկէն, Ր. Հիսար, Արնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	22
	Առնաւուտ քէօյէն	
1	Արնավ, Գուր, Օրթաք, Պէշիկ ։	25
1 30	Արնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.	2
2	Պէպէք, Արնավ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ, Գալաթ ։	22
2 45	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գալաթաշ ։	25
3 30	Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթաք. Գուզգ. Պէշիկ.	22
4 15	Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գալաթաշ։	34
10	Արնավ, Գալաթաշ ։	19
10 45	Արնավուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ ։	5
	Ասիական եզերք	
1	Պէյքօզ, Բաշտապ. Ր. փաշա մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիք. Չէնկէլքէօյ, Պէյլ, Գուզկ։	91
1	Արնավ. Վանիքէօյ, Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գալ ։	5
1 45	Պէյլէրպ. Թար. Պէյքօզ, Բաշպ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ.	34
2 30	Պէյլէրպ. Թար. Պէյքօզ, Բաշտապ. Ր փ. մահ, Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք Չէնկ Պէյլ.	23
4 15	Պէյքօզ, Բաշտապ. Ր. փ. մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ, Վանիք. Չէնկ, Պէյլ. Գուզկ. Գալաթ.	19
8 45	Պէյլէրպ. Պէյքօզ, Բաշտապ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ, Գուզկ. Խւսկ. (Ուրբաթ օրերը Ըիֆաթ փաշա մահալլէսի)։	25
9 45	Վանիքէօյ ուղղակի կամուրջ ։	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթալու եղերք	Թիւ
2 15	Գալ. Խւսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկէն, Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյլէր. Եէնիմահ։	5
2 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Թար. Պէյլէր. Մէզ. Եէնիմահ	32
3 45	Գալ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնվ. Ր.Հիսար,Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Թար. Պէյլէր. Մէզր. Եէնիմ.	2
5	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյլէր. Մէզրպ. Եէնիմ. Ր. և Ա. Գավագ ։	28
6 15	Խւսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Թար. Պէյլէր։	25
8	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէզարպուրնու ։	22
9 15	Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէզարպ. Եէնիմահ ։	33
10	Ր. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէյլէր. Մէզար. Եէնիմահ ։	33
10 30	Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէզարպ. Եէնիմ. (Ուրբաթ օրերը Գուր. Պէշիկթաշ)	18
10 45	Պէշիկ, Գուզկ. Գուր. Արնվ. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Թար. Պէյլէր. Մէզ. Եէնիմ (Բացի ուրբաթէ)	32
11 15	Պէպէք , Ր. Հիսար, Պօյաճ. Սթէն.Եէնիքէօյ, Թարապիա Պէյլէրպ. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ ։	28
	Առնաւուտ քէօյ	
2	Ուղղակի Արնավուտքէօյ։	25
2	» Պէպէք	22
3 45	» »	34
9 15	Գալ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ.	19
10	Գալաթաշ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավ.	5
11 15	Գալաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ։	25
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ։	5
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ. Պէպէք։	22
	Ասիական եզերք	
2 45	Խւսկ. Գուզ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշտապ. Պէյքօզ։ (Ուրբ օրերը Ր. փ. մահ.)	19
9	Գուզկ, Պէյլէր, Չէնկէլ, Վանիք. Գանլճ, Բաշտապ, Պէյքօզ, Թարապ, Պէյլէրպ. (Բացի ուրբաթէ)։	2
9 45	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշտապ. Պէյքօզ, Մէզարպ. Ր. և Ա. Գավագ ։	17
10 30	Գալաթ. Պէյլ. Չէնկ.Վանիք. Գանտ . Ա. Հիսար , Գանլ. Չուպուգլու, Բաշ. Պէյքօզ, Թարպ, Պէյլէրպ։ (Ուրբաթ օրերը Գուզկ.)	34
11 15	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար , Գանլ. Ր. փ. մահ. Բաշտապ. Պէյքօզ ։	19
11 30	Գալաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավ.	2

ՓԱՐԻԶՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878ի

ՃՕՐՃ ԲՐԱՅՍԻ
(George Price)
ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԵՒ ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ ԵՐԿԱԹԱՇԷՆ ԵՒ ՊՈՂՊԱՏԱՇԷՆ
ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՐԿՂԱՄՈՒՐՆԵՐ
(ՔՕՖՐ—ՖՕՐ)
Արկղամուրք և բանալիներու աշխարհահռչակ Գերազանց քործարան
40 տարիէ աւելի հաստատուած ·

NEC PLUS ULTRA
Անտանելի
ԱՐԿՂԱՄՈՒՐ ԵՒ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

G
Գործարանադրոշմ

Կրակի և փառօղի դիմացող
Գողի անմատչ
Խարտոցի , ծակող և պատ-
ռող գործիքներու դէմ բա-
ցարձակապէս ապահով ։

Անգղիոյ արքունի Նաւարանի և Դրամա-
տան ինչպէս նաև կառավարական բոլոր
գործարաններու և յարկերու յատուկ
շինող ու մատակարարը ։
Ցատկապէս ոսկերչաց, դրամափոխներու
և այլ մասնաւորաց համար շինուած
արկղամուրներ ։

Այն գործարանին համբաւը աշխարհահանօթ է։ Մինչև ցայսօր եղածներուն վը-
րայ ամեն կերպով գերազանց լինելն անհամար վկայներով և բազմաթիւ մրցանակ-
ներով հաստատուած ։
Ճօրճ Բրայսի տրուած վկայականներէն հետևեալը յառաջ կը բերեմ, արգոյ հա-
սարակութեան դատողութեան թողլով ։

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ
Ի Ռիօ տը Ժանէյրօ

Տէր. — Իմ կալուածներս վերստին հրոյ ճարակ եղան և դժբաղդաբար ապա-
հոված չէի ոչ գոյքերս և ոչ ապրանքներս ։ Սակայն ձենէ գնած Արկղամուրս բա-
ցած ժամանակս տետրակներս և թղթերս ամբողջապէս անվնաս գտայ, որուն հա-
մար երախտապարտ եմ ձեզ։
Ձեր Արկղամուրին ճիշդ քովը ուրիշ մ'ալ կար , որն որ Պ. Քօթսին (Coates) գոր-
ծարանէն ելած էր · այս վերջինին մէջ գանուած տետրակներն և կարևոր թըղ-
թերն ամենքն ալ այրած էին , մինչդեռ ձեր Արկղամուրն , որուն մէջ կը գտնուէր
բացի տետրակներէ և թղթերէ 10 լիպրա (որ ըսել է 3 1/2 օխայէն աւելի) փա-
ռօդ , զոր պահած էի հոն կառավարութեան հետ ունենալիք գործի մը իբր
օրինակ ։
Հրդեհէն երկու օր վերջը երբ Բօլիսը բացաւ ձեր Արկղամուրը թէ փառօղը և
թէ Արկղամուրին ներքին կողմը բոլորովին անվնաս գտաւ · նա մանաւանդ փառօ-
ղը՝ որ ճիշդ մի և նոյն վիճակի մէջ էր ինչ որ էր հրդեհէն առաջ ։
Ռիօ տը Ժանէյրօ Ընդունեցէք եւ
8 ապրիլ 1868 (Ստորագրեալ) Վ. ՍՔԻԻԼԻ
Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց և վկայականներու վաւերացման համար ,
պէտք է դիմել առ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ Գէվվէլանտ գործարանին յատուկ
գործակատարն Տաճկաստանի և Պուլղարիոյ համար, Աստա խան թիւ 9. և կամ առ
Պ. Մ. ՊԱԼԵԱՆ , վաճառական Աստա խան թիւ 1 ։